

Paber- või kaltsunuku valmistamine

Vaimse kultuuripärandi tööleht. Käsitöö

Raili Kaubi, Kuressaare Gümnaasium; Siret Lahemaa, Lauka Põhikool

Töölehe eesmärgiks on valmistada õpilastega paber- või kaltsunukke ning nende kaudu rääkida oma lugu.

Mänguasjade kaudu saame praegustele noortele tutvustada kultuuri, ajalugu ja oma juuri ning suunata neid mõistma ennast kultuuri kandjana, edasivijana ja kultuuride vahendajana. Paber- ja kaltsunukkude valmistamise käigus saavad erinevad põlvkonnad rääkida ka oma lemmikmänguasjadest või- rõivastest, eri ajastute rõivamoest, koolivormist ning rahvarietetest või hoopis uurida erinevate maade traditsioonilisi nukke.

Kas teadsid?

Näiteid esimestest pabernukkudest, millel sai ka riideid vahetada, on leitud Viini, Pariisi ja Londoni moekeskustest juba 18. sajandi keskpaigast. Need käsitsimaalitud figuurid ja kostüümid olid mõeldud rikaste täiskasvanute meelelahutuseks ning nende abil esitleti tolleaegset moodi ja stiili.

19. sajandil hakati nii Ameerika Ühendriikides kui ka Euroopas pabernukke ja nende riideid massiliselt tööstuses tootma.

Teadaolevalt vanim kaltsunukk on ühe lapse hauast leitud Vana-Rooma kaltsunukk, mis on pärit umbes 300 a. eKr.

Allikad:

1. OPDAG, The Original Paper Doll Artists Guild.

<http://www.opdag.com/History.html>

2. Maria Solei pabernukkumaailm.

<http://poeet.ee/mariasolei/ponevat-lugemist/>

3. Metoodiliste õppevahendite valmistamine: Kaltsunukk.

<https://sisu.ut.ee/kaltsunukk/2-kaltsunukkude-valmistamise-ajalugu>

Paber- ja kaltsunukud. Joonis: Raili Kaubi

Märksõnad, mõisted

Vaimne kultuuripärand: põlvest põlve edasi antud teadmised, oskused, kombed ja tavad, mis on kogukondadele omased ja olulised ka praegu.

Kaltsunukk: traditsiooniliselt käsitsi tekstiilijääkidest valmistatud nukk.

Pabernukk: kahemõõtmeline paberist välja lõigatud inimfiguur eraldi kujundatud rõivastega, mis asetatakse nukufiguurile volditud kinnituste abil.

õmblemine

tekstiil

paber

Õpiväljundid

Ülesande edukalt läbinud õpilane:

- ◆ kirjeldab oma perega seotud kihelkondade rahvarõivaid;
- ◆ teab erinevate ajastute rõivaid (II kooliaste) ja eri maade traditsioonilisi nukke (III kooliaste);
- ◆ omab ülevaadet oma pere lemmikmänguasjade ja lemmikrõivastega seotud lugudest ja nendest esemetest tehtud fotodest;
- ◆ valib praktilise töö valmistamiseks sobivaid materjale, töövahendeid, tehnikaid ja viimistlusvõtteid;
- ◆ joonistab pabernuku (II kooliaste) või valmistab tekstiilist mänguasja – kaltsunuku (III kooliaste).

Seos õppekava ja käsitöö ainekavaga

- ◆ arutletakse kunsti, käsitöö ja moe seoste ning käsitöö tähtsuse üle ajaloo ja tänases maailmas;
- ◆ tutvutakse erinevate materjalide ning nende omadustega, proovitakse mitmesuguseid tehnikaid ja töövõtteid;
- ◆ väärtustatakse ja hoitakse rahvuskultuuri ning teadvustatakse oma kohta mitmekultuurilises maailmas;
- ◆ õpitakse märkama erinevate maade käsitöötraditsioone ning nende seost ajaloo, kliima, usundi ning kultuuritavadega.

Soovitused õpetajale

Pabernuku võib kas ise joonistada, otsida figuurijoonise internetist või kopeerida erinevate moeajakirjade modellide järgi. Õpilased võivad oma ettekannet ilmentada teemakohaste fotode, esemete (rõivad, mänguasjad) ning helifailidega. Õpilased võivad tundi kaasa võtta ka oma lemmikmänguasja ning selle lugu tutvustada.

Viited

- ◆ Toomet, T. (1996). *Kaltsutitt ja puuhobune*. Tallinn: Koolibri.
- ◆ Toomet, T. (2010). *Mänguasjad jutustavad. 20. sajandi Eesti mänguasjade lood*. Tallinn: Tammeraamat.
- ◆ Toomet, T. (1997). *Nukuraamat: nukkude kirev maailma ja mõnda, mis seal sees leida*. Tallinn: Kunst.
- ◆ *Unustatud mänguasjad: vapper sõdur Peeter Pons, kuldpaperist kingadega tantsijatar ja teised. Eesti keeles ilmunud lastelugusid 20. sajandi algupoolelt*. (2005). Koost. T. Toomet, Eesti Lastekirjanduse Teabekeskus. Tallinn: Tänapäev.
- ◆ Lingikogu nukkudest ja pabernukkudest. <https://delicious.com/iliar>

Kooliaste: põhikooli II ja III aste

Ainetundide arv: 10-12

Materjalid, töövahendid:

paber, liim, käärid, pliiatsid, erinevad tekstiilid, tikkimislõngad, nõelad, niidid, õmblusmasinad.

Õpikeskkond:

Õppetöö toimub käsitööklassis. Õpperuumid ja -tarbed, sh töövahendid, vastavad tervisekaitse, tööohutuse ja ergonoomia nõuetele. Igale õpilasele on tagatud töökoht ja praktiliseks õppetööks vajalikud individuaalsed töövahendid ning materjalid.

Sissejuhatus

Ülesande eesmärk on anda õpilasele võimalus lihtsate nukkude valmistamise kaudu oma lugu rääkida.

- 1.-2. tund sissejuhatus, teemaga tutvumine, näited maailmast jne;
- 3.-8. tund nukkude valmistamine – kavandamine, lõiked, joonistamine/õmblemine jms;
- 9. -10 . tund ettekande koostamine töö valmistamise etappidest (vastavalt õpetaja poolt püstitatud uurimisküsimustele ja eesmärkidele);
- 11.-12. tund töö esitlemine.

Uurimine ja teema tundmaõppimine

II kooliaste

1. Õpilane uurib (intervjuu) oma (vana)vanematelt, milliseid rõivaid nad lapsepõlves kandsid, millised olid nende lemmikrõivad või koolivorm ja millised võimalused olid rõivaste hankimiseks.
2. Õpilane uurib, millisest kihelkonnast on ta (vana)vanemad pärit.
3. Erinevaid allikaid kasutades tutvub õpilane rahvarõivaste ning rõivaste ajalooa.

III kooliaste

1. Õpilane uurib (intervjuu) oma (vana)vanematelt, milliste mänguasjadega nad mängisid, millised olid nende lemmikud ning kust need pärinesid.
2. Õpilane kogub infot Eesti ja teiste maade traditsiooniliste nukkude kohta.

Väljund, lahendus

II kooliaste

Õpilane joonistab pabernuku ja vähemalt 4 rõivakomplekti eri ajastutest – vanavanemate, vanemate ja enda lemmikriided või koolivormi ning oma perekonnaga seotud kihelkonna rahvarõivad.

III kooliaste

Õpilane kavandab ja valmistab tekstiilist mänguasja – kaltsunuku (traditsiooniline, erinevast rahvusest nukk, erinevate maade rahvarõivastega nukk vms).

Kokkuvõte

Õpilane esitleb oma tööd klassile.

Hindamine

Oluline on nii õpetaja sõnaline hinnang, hinne kui ka õpilase enda hinnang oma tööle. Hinnatakse lähtuvalt kujundava hindamise põhimõtetest.